

IMPACTUL RĂZBOAIELOR RUSO-AUSTRO-TURCE DE LA SF. SEC. AL XVIII-LEA – ÎNC. SEC. AL XIX-LEA ASUPRA EVOLUȚIEI ECONOMICE A PRINCIPATULUI MOLDOVA

Irina CERES

*În vreme de pace, Moldova este un târg pentru străini, iar în vreme
de război a fost și va fi totdeauna o tabără și un câmp de bătălie*

D'Hauterive

În acest articol nu ne propunem drept obiectiv relatarea evenimentelor politice și militare legate de războaiele ruso-austro-turce care au avut teatrul de desfășurare în Țările Române, deoarece ele sunt evocate în lucrările consacrate „problemei orientale”, ci vom încerca să reliefăm impactul războaielor ruso-austro-turce din a II-a jumătate a sec. al XVIII-lea – înc. sec. al XIX-lea asupra evoluției economice a Principatului Moldova.

Pe fondul acutizării „problemei orientale”, Principatele au devenit teatrul operațiunilor militare în confruntările dintre cele 3 imperii rivale: otoman, rus și habsburgic. Războaiele de la sf. sec. al XVIII-lea – înc. sec. al XIX-lea au antrenat o nouă decădere economică a Țărilor Române. Șirul calamităților aduse de războaiele ruso-austro-turce se întrecește prin marile distrugerii și pierderi omenești provocate de operațiile militare, care erau însoțite de incendieri, distrugerii de bunuri și masacrarea populației. Conflagrațiile ruso-austro-turce periclitau siguranța drumurilor comerciale, întrerupând temporar traficul de mărfuri. Mărirea taxelor vamale au reprezentat și ele piedici în realizarea schimburilor comerciale. Aprovizionarea forțelor militare și cheltuielile exorbitante la care au fost supuse Principatele sunt enorme, iar pierderile materiale și umane nici nu pot fi evaluate. Războaiele au privat societatea românească de condițiile necesare dezvoltării relațiilor burgheze.

În perioada războaielor ruso-austro-turce se observă o decădere economică și demografică în Țara Moldovei, ceea ce a defavorizat evoluția sa economică față de țările Europei Centrale și de Est. În mod inevitabil, ele erau însoțite de distrugerii și cauzau suferințe locuitorilor Țărilor Române. În același timp, ele aduceau în scopul aprovizionării trupelor de ocupație – interzicerea temporară a exportului. Războiul ruso-turc din anii 1806-1812 a avut urmări negative asupra comerțului. Acesta cauzase închiderea granițelor la sud, către Turcia, ai căror negustori fură goniți și la nord către Austrieci [1, p.17-19]. Războaiele au frânat dezvoltarea forțelor de producție în Principatele Româ-

ne, dar nu au împiedicat contactele spirituale ale românilor cu cele mai avansate centre ale continentului.

Cu toate impedimentele existente în calea dezvoltării economice din Principatul Moldova, la sfârșitul secolului al XVIII-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea, orașele cunosc un ritm înalt de dezvoltare, crește numărul târgoveților și se adâncește diferențierea și stratificarea socială. Un factor important care a determinat creșterea demografică a fost imigrarea străinilor care s-au stabilit în orașele și târgurile Moldovei. Cu toate că în această perioadă se atestă schimbări de ordin calitativ în dezvoltarea economică a Principatului Moldova, totuși rivalitățile ruso-austro-turce au frânat accelerarea și dezvoltarea economică a ținutului. Economia Principatelor Române a fost ruinată și de faptul că acest ținut a reprezentat drept bază pentru aprovizionarea armatelor străine, care au purtat pe teritoriul său un șir de războaie.

Rivalitățile ruso-austro-turce care se desfășoară pe pământul Țărilor Române, chiar dacă sporesc necazurile poporului, nasc totuși condițiile prielnice trezirii năzuințelor naționale și reluării negoțului pe scară mare cu „Europa” [2, p.14]. Așa apar primele semne ale economiei capitaliste. În timpul războaielor ruso-turce s-au produs perturbații în schimbul de mărfuri locale și străine și, ca urmare, crescuse prețul mărfurilor.

Războaiele de la cumpăna secolelor al XVIII-lea – înc. sec. al XIX-lea au stimulat suplimentar vânzarea vitelor românești în Europa Centrală. Cifrele exporturilor din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și din primele decenii ale secolului al XIX-lea le depășesc semnificativ pe cele atinse în secolele XVI-XVII-lea. Se estimează că, în 1812, Moldova exporta până la 100.000 de boi și vaci, dintre care 16.000-20.000 de boi doar la Viena și 5.000-7.000 la Breslau, în Silezia stăpânită de Prusia [3, p.40]. Cererea externă a sporit și pentru alte produse ale Țărilor Române. Spre Imperiul Otoman au continuat să fie trimise un număr mare de oi, astfel, în secolul al XVIII-lea crește exportul de derivate animaliere (pastrama, seu, unt, brânzeturi). Au crescut și cantitățile de sare exportată spre teritoriile otomane, precum și spre Rusia. De asemenea, au continuat exporturile de miere, ceară, lemn. Exporturile de cai au crescut și ele, atât spre Imperiul Otoman, cât și spre Austria, Germania și Prusia. S-au majorat și exporturile de in, cânepă, lână, vin și piei de animale. Astfel, secolul al XVIII-lea și începutul sec. al XIX-lea au fost, în ansamblu, dincolo de inflație și de variatele încercări otomane și ruse de a obține prin intervenții politice avantaje economice speciale în raporturile comerciale cu Țările Române, o perioadă de creștere a volumului comerțului și a veniturilor obținute din exporturi [4, p.287]. În perioada rivalităților ruso-austro-turce au sporit și importurile din Occident, printre care textilele de bumbac și mătase, produse coloniale, articole de îmbrăcăminte, publicații, instrumente muzicale, moda „nemțească”, uzul

limbii franceze și practicile occidentale de loisir (baluri, dansuri, jocuri de cărți), care au pătruns în Principate prin intermediul Imperiului Otoman și al Rusiei, mai ales al ofițerilor ruși care au staționat în Moldova și Țara Românească în timpul războaielor ruso-turce [4, p.288].

Sporește importul mărfurilor din Rusia, de unde se aduceau blănuri pentru costumele luxoase ale boierilor. „Occidentalizarea” a fost accelerată de influența exercitată asupra boierilor de ofițerii ruși și austrieci în timpul războaielor ruso-austro-turce. Alți factori importanți în transmiterea culturii și a obiceiurilor de consum occidentale au fost negustorii, liber-profesioniștii și meșteșugarii străini, consuliile marilor puteri stabilite la Iași și București, veniți din Europa Centrală și Apuseană, care s-au stabilit în Principate.

Putem conchide că războaiele ruso-austro-turce au constituit o parte integrantă a Problemei Orientale și au marcat fazele cele mai acute de criză care au însoțit evoluția acesteia în decursul secolului al XVIII-lea – înc. sec. al XIX-lea. Prin caracterul lor expansionist au contribuit la slăbirea forței Imperiului Otoman și a dominației sale la nordul Dunării, în schimb, au produs grave distrugerii de bunuri materiale și dezechilibre demografice, au creat lungi perioade de instabilitate politică și au întârziat evoluția societății românești, împiedicând în mare măsură dezvoltarea raporturilor de producție capitaliste. Războaiele ruso-austro-turce de la sf. sec al XVIII-lea – începutul secolului al XIX-lea și politica administrației țariste au stagnat dezvoltarea social-economică și au fost cauza principală a creșterii decalajului economic și social-politic al Principatelor Române față de alte zone europene.

Referințe:

1. Pentru detalii, vezi: CERES, Irina. Impactul războiului ruso-turc din anii 1806-1812 asupra relațiilor comerciale dintre Principatul Moldova și guberniile ruse. În: *Conferința științifică „Politici europene de cercetare și inovare: cooperare, idei, oameni și capacități”*, 18 mai 2011, Rezumatele comunicărilor, Științe umanistice și sociale. Chișinău: CEP USM, 2011, p. 17-19.
2. DJUVARA, Neagu. *Între Orient și Occident. Țările române la începuturile epocii moderne (1800-1848)*. Traducere din franceză de CARPOV, Maria. București: Humanitas, 2009.
3. OȚETEĂ, Andrei. *Pătrunderea comerțului românesc în circuitul internațional (în perioada de trecere de la feudalism la capitalism)*. București: Acad. R.S.R., 1977.
4. MURGESCU, Bogdan. *Țările Române între Imperiul Otoman și Europa creștină*. București: Polirom, 2012.